

Ötvös István

IFJÚSÁGI HARC

Joël Kotek: *Az ifjú gárda. A világ ifjúsága a KGB és a CIA között 1917–1989.* Nagyvilág Kiadó, Budapest, 2005, 426 oldal, 4000 Ft

A kommunizmus számos jellegzetességei közül minden bizonnyal az egyik legfontosabb a társadalom totális átalakításának szándéka lehetett. Aki viszont ilyesmire adja a fejét, korántsem egyszerű dologra vállalkozik, hiszen demokratikus körülmények között az embereket meg kell győzni igazunkról, ami nem mindig megy könnyen. (A Szovjetunióban a dolog persze sokkal egyszerűbb volt, hiszen például amikor Sztálin, még a polgárháború alatt, ellátogatott Caricinba, egyszerűen a Volgába lövette a „burzsujokat”, és átalakult a társadalom, burzsuj meg az lett, akire ő azt mondta, s ezzel a kör bezárult.)

No de mit tegyünk azokkal a nyugati országokkal, ahol a demokratikus intézményrendszer a fentebb említett, tagadhatatlanul hatékony, de a legkevésbé sem elfogadott megoldásokat kizárja? Persze a pártot fel lehet kínálni mint alternatívát, de a választók csak olyanok, hogy vagy szavaznak rá, vagy nem. A kommunista alternatíva különben sem volt túl vonzó az I. világháború után. Egyrészt azért nem, mert egy harcias eszmerendszer eleve nem volt pozitív a négyéves öldöklés után, másrészt arra az alapdoktrínájára, mely szerint az „első csapást a középrétegekre kell mérni”, olyan társadalmakban, amelyek nagyobbik része saját magát is „közép”-ként definiálta, és így a „csapás” személyében is érintette, nem volt vevő. Így hát – ha mégoly népesnek tűnő pártok jöttek is létre – valójában a társadalomnak csak egész kis részénél talált értő fülekre a leninista agitáció.

Ebben a helyzetben szatellitszervezetek létrehozása jelentett kiutat, és az alkalmazott taktikának természetesen központi eleme volt az ifjúsági szervezetekbe történő behatolás. A szervezést a két világháború között a Komintern tartotta kézben, néhány olyan profi szervező vezetésével, mint Willy Münzberger, az aktivista ideáltípusa.

A folyamat ugyan megindult, de valódi eredményeket csak a 30-as évek népfrontpolitikája hozott. Targyát elemezve ugyanakkor Kotek hangsúlyozza: ez a korszak csupán taktikai újítást hozott, valójában az ifjúsági szervezetek körében ugyanaz a „lenyúló-átállító-bekebelező” politikai cél érvényesült.

Ekkoriban az antifasiszta és pacifista jelszavak mellé nagyon könnyen lehetett felsorakoztatni azokat is, akik nem feltétlenül voltak kommunisták, de baloldali gondolkodásuk, „ingerenciájuk” könnyedén a társutasok táborába terelte őket. Kotek nem tagadja sem a

baloldal, sem a pacifizmus létjogosultságát, csupán arra emlékeztet mindannyiunkat, hogy a számunkra ezért-azért szimpatikus jelképek melletti felsorakozásunk könnyen tévútra vihet bennünket. Az antifasiszta jelszavak hangoztatása átmenetileg megoldotta a problémákat, ugyanakkor pont a háború kirobbanása és a Molotov–Ribbentrop-paktum nyomán kibontakozó politikai harc leplezi le – persze ilyen egyértelműen csak az utókor számára – a kriptokommunista ifjúsági vezetőket. Hiszen 1939 augusztusa után, amikor a nyugati államok – legalábbis elméletileg – felvették a harcot a hitlerizmussal, a szovjet instrukciókat követő kommunisták a háborút „imperialista” összecsapásnak bélyegezték, és elítélték. A nem kommunisták viszont azt látták, ami valójában történt: a demokráciák megkezdték önvédelmi harcukat a nácizmus ellen. Ebben a helyzetben a Komintern utasításait követni egyenlő volt a legócskább defetizmussal és a hazaárulással. A kommunista szervezetek/pártok villámgyorsan össze is csuklottak, tehát az adott körülmények között a szatellitszervezetekben tevékenykedő „torpedók” (ahogyan a kriptokommunistákat Kotek nevezi) maradtak a párt politikájának hatékony eszközei.

A kilátástalan helyzetet végül Hitler oldotta meg, amikor megtámadta a Szovjetuniót, a kommunisták tehát immár minden lelkiismert-furdalás nélkül csatlakozhattak az ellenálláshoz, ahol aztán ott folytatták, ahol 1939-ben abbahagyták. Hiszen már De Gaulle-től tudjuk, hogyan is nézett ki az a versenyfutás, amit a kommunisták és az ő hívei folytattak a helyi hatalmi szervek megszervezésért 1944-ben. Az ellenálláson belül ugyanis a kommunisták – miközben persze valóban küzdöttek a német megszállók ellen – a többi ellenálló csoport elszigetelésén is dolgoztak, és ahol lehetőségük nyílt, a vezetést is átvették.

A háború utáni időszakra tehát már készen állt a technika, számos „torpedó” és sok olyan szervezet, amelyre rá lehetett építeni a következő időszak politikáját. A kérdés már csak az volt, létre lehet-e hozni egy olyan nemzetközi ernyőszervezetet, amelynek segítségével minél nagyobbat lehet „meríteni” a nemzetközi ifjúságból. És persze jelszó is volt még bőven, hiszen ki szállhat szembe olyan nemes célok megvalósításával, mint a gyarmati népek felszabadítása vagy a liberális szabadságjogok kivívása?

Itt ér el Kotek ahhoz a részhez, amely – túl a két világháború közötti időszakon – valóban érdekli, a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség (DIVSZ) és a Nemzetközi Diákszövetség történetéig. Mindkét szervezet nemzetközi ernyőszervezetként működött, tagjai sorában keleti és nyugati ifjúsági szervezeteket tömörítve. Azonban a vezetőségük erősen kommunista befolyás alatt állt, tehát – legalábbis a közép-európai országokban lezajlott fordulatig – a moszkvai politika kiszolgálóiként működtek – állítja Kotek. Árnyalt elemzésében részletesen ismerteti azokat a személyeket, akik megpróbálták útját állni ezeknek a törekvéseknek, és azt is megpróbálja bemutatni, hogyan és miként gátolták ezeknek az embereknek működését azok, akik kizárólag egyetlen célt követtek: Moszkva utasításait betartani.

A politika tehát sikeresen működött, egészen addig, amíg a közép-európai országokban, és azon belül is Csehszlovákiában nem történt meg a nyílt hatalomátvétel, hiszen ez – ha nem is mindenkinek – legalább néhány ifjúsági vezetőnek felnyitotta szemét. És ezzel megkezdődött egyfajta erjedés.

A pontot az i-re az amerikai hírszerzés tevékenysége tette fel, amikor is a CIA központjában úgy döntöttek, hogy a moszkvai csápokot csak úgy lehet leválasztani az ifjúsági szervezetek testéről, ha maguk is hasonló eszközökkel élnek, és pénzzel, információval látva el az ellentétes politikai irányultságú szervezeteket, a saját befolyási övezetüké teszik azokat. Végül – ahogy Kotek fogalmaz – kialakult a kiegyensúlyozott rendszer. Nagyjából az 50-es évek közepére már a jól pénzelt kommunista befolyásoltságú szervezetekkel hasonlóan jól felszerelt nyugati szervezetek álltak szemben. Mindezt leginkább nem azért, mert a kommunista eszméktől saját országaikat féltették, sokkal inkább azért, hogy a harmadik világ (jövendő) elitjét nehogyan Moszkva karjaiban találják.

És ezen a ponton érünk vissza történetünk elejére, pontosabban ahhoz az alapkérdéshez, amelyet Kotek már nem tesz – mert nem tehet – fel. Ha a világban kialakul egy uralmi technika – jelesül a háttérből irányított szatellitszervezetek rendszere –, lehetséges-e, és ha igen, hogyan kihátrálni ebből, elengedni kezüket és valóban a „civilikre” bízni saját maguk megszervezését? A technika adott, személyek mindig találhatók. Lehet-e ezután – a tömegdemokráciákban, ahol minden egyes személy politikai véleménye számíthat – ilyen manipulált szervezetek nélkül élni? A hatalmon levők vagy a hatalom felé haladók számára már itt a lehetőség, akkor már kizárólag csak rajtuk múlik – éppúgy, mint számos más politikai technika esetében –, hogy élnek-e vele, és ha igen, hogyan teszik.

Serédi György Kalinkán, 1958